

لا لظفر
الظفر

كلنا تميم
أما

كلنا لظفر
فجر عبدالله مستند...

فجر عبدالله
يا تميم

يا تميم
الظفر

يا تميم
يا تميم

يا تميم
يا تميم

يا تميم
يا تميم

Körfez Krizi: Katar'da Yeni Lider Figürü ve Ulusal Kimlik İnşası

Emir Şeyh Tamim 2013'te iktidara geldiğinde, babasının dış politika rotasını yeniden yönlendirmek ve Katar'ın politik gündemini 2011 öncesi değişkenlerine geri getirme niyetini göstermiştir. Eylül 2013'te New York'taki BM Genel Kurulu'nun toplantısında yaptığı konuşmada Katar'ın, yaşanan çatışmalarda taraflar arasında diyalog ve tartışma merkezi olmayı ve bu çatışmalarda taraf olmamayı amaçladığını belirtmiştir.

Cihat BATTALOĞLU

Katar Emiri'ne atfedilen ve daha sonra sahte hack bildirimi olduğu anlaşılan haberler, 23 Mayıs 2017 tarihinde, Körfez'deki Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan'ın sahip olduğu bazı medya ağlarında yayınlandı. Bu sahte haberlerin ardından KİK ülkeleri arasında başlayan kriz, üç Körfez ülkesine başka ülkelerin de katılımıyla bölgede son yıllarda görülen önemli krizlerden bir tanesi haline geldi. Katar ile diplomatik ilişkilerin kesilmesi; hava, deniz ve kara sınırlarının kapanması ve ambargo uygulanması haberleriyle devam eden 2017 Körfez krizi, Katar Emiri'nin yapıcı ve akılcı tutumuyla kısa zamanda farklı bir boyuta taşındı. Yakın zamandaki gelişmelere bakıldığında ise krizin tamamen Katar lehine doğru ilerlediği, özellikle Katar Emiri'nin bölgesel ve yerel imajı açısından olumlu sonuçlar doğurduğu söylenebilir. Bu bağlamda, krizin bölgesel ve uluslararası düzlemde birçok etkisinin yanında, iç politikada, özellikle el-Thani yönetimi ve genç Emir Şeyh Tamim'in meşruiyeti konuları üzerindeki etkilerinin tarihsel ve güncel bilgileri kullanarak analizi, krizi ve olası sonuçlarını anlamak için önemlidir.

Tarihsel olarak Katar'da Yönetim Ailesi

Tarihsel olarak incelendiğinde, günümüzde de yönetimi elinde tutan el-Thani ailesinin Katar'daki hâkimiyeti on sekizinci yüzyıla dayanmaktadır. Ancak, 1871'de Osmanlı Devleti tarafından "kaim-i makam (kaymakam)" ünvanı alan Jassim el-Thani ile başlayan süreç el-Thani ailesinin Katar'daki hükümlerliğini, hem bölgedeki rakibi el-Halife'ye hem de yereldeki diğer kabilelere karşı tartışmasız bir şekilde üstün hale getirmiştir.

Her ne kadar el-Thani ailesine karşı çıkan ve onlara rakip olan herhangi bir kabile veya aile bulunmasa da aile içerisindeki güç mücadelesi, tarihsel süreçte, başka bölgesel ve uluslararası güçlerin katılımıyla zaman zaman politik krizlere, hatta darbelerle sonuçlanan aile içi güç savaşlarına dönüşmüştür. Katar'ın resmî olarak kurulduğu 1971 tarihinden önce başlayan taht mücadeleleri, 1940'lı yıllarda Hamad bin Abdullah'ın Katar'ın de facto hükümdarı olarak görev yapmasıyla başlamış ve 1949'da Hamad'ın kardeşi Ali'nin yönetimi devralmasıyla devam etmiştir. 1950'li yıllarda meşruiyet sorunları ve aile içi taht savaşlarıyla mücadele eden Ali el-Thani'nin yönetimden çekilmesiyle bittiği düşünülen güç mücadelesi, 1960'lı yıllarda Emir Ahmed el-Thani döneminde artarak devam

etmiştir. Katar'ın 1971'de bağımsızlığını ilan etmesiyle artan taht mücadelesi Şeyh Ahmed'in yurt dışı programı sırasında yönetimi ele alan Halife el-Thani'nin 1972'de Katar Emiri olmasıyla devam etmiştir. Ancak 1972-1995 yılları arasında Katar Emiri olan Şeyh Halife için de tarih tekerrür etmiştir ve taht savaşları, 1995'te Halife'nin oğlu Hamad el-Thani'nin, babasının Cenevre gezisi için yurt dışına gittiği bir dönemde iktidarı ele geçirmesiyle yeni bir düzleme taşınmıştır.

Hamad al-Thani, yönetime geldikten kısa bir süre sonra, 1996 yılında, Şeyh Halife yanlısı ve Suudi Arabistan destekli olduğu iddia edilen bir grup tarafından gerçekleştirilen başarısız darbe girişimiyle görevden indirilmeye çalışılmıştır. Buna karşın Şeyh Hamad'ın yenilikçi politikaları kısa zamanda yerel ve uluslararası alanda beğenilmiştir. Yerel seçimlerin yapılması, kalıcı anayasanın hazırlanması, hak ve özgürlüklerin genişletilmesi için yaptığı politik yeniliklerle aile içindeki meşruiyetini ve ülkedeki kalıcı hükümlerliğini kısa sürede garanti altına almıştır. Ayrıca Katar siyasetini Riyad'ın gölgesinden çıkarmak için tasarlanan bağımsız bölgesel politikalar hem iç hem de bölgesel siyasette Katar yönetimi için yeni bir başlangıç olmuştur.

Arap Baharı Sonrası Bölgesel Dengeler

2011'de bölgede başlayan Arap Baharı her ne kadar Katar'ı doğrudan etkilememişse de, bölgesel konularda yapılan yanlış hesaplar Şeyh Hamad yönetimine yönelik bazı soru işaretlerini ortaya çıkartmıştır. Her ne kadar Emir'in değişimi yönünde toplumsal bir beklenti olmasa da, uzun vadeli beklentilere karşılık verebilmek ve çıkabilecek krizleri önlemek adına, cesur ve bölgede daha önce örneği görülmemiş bir kararlar Şeyh Hamad, 2013 yılında yönetimi kendi isteğiyle dördüncü oğlu, 33 yaşındaki genç Emir Şeyh Tamim'e bırakmıştır.

Emir Şeyh Tamim 2013'te iktidara geldiğinde, babasının dış politika rotasını yeniden yönlendirmek ve Katar'ın politik gündemini 2011 öncesi değişkenlerine geri getirme niyetini göstermiştir. Eylül 2013'te New York'taki BM Genel Kurulu'nun toplantısında yaptığı konuşmada Katar'ın, yaşanan çatışmalarda taraflar arasında diyalog ve tartışma merkezi olmayı ve bu çatışmalarda taraf olmamayı amaçladığını belirtmiştir. Bölgesel tepkilere bakıldığında da Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan liderleri tarafından da olumlu bir tutum sergilendiği görülmektedir.

Suudi Arabistan eski Kralı Abdullah, bölgenin en genç liderini, 2013 yılında iktidarın devrinden hemen sonra tebrik etmiştir ve tebrik konuşmasında Katar'a ve kardeş halkına hizmet etmeye yönelik çabaları ve iki ülke arasındaki ilişkileri artırmayı hedeflediklerini belirtmiştir. Birleşmiş Arap Emirlikleri (BAE) de, ülkeler arasındaki kardeşlik ilişkilerinin derinliğini doğrulayan nitelikte övgülerde bulunmuştur.

Bölge aktörlerinin, Katar'ın dış politika stratejisini yeniden yönlendirme çabalarına olumlu bir şekilde bakmasına rağmen ilk yıldan itibaren bölgesel meseleler ve iç politika konuları, Emir Tamim için birçok zorluğu da beraberinde getirmiştir. Libya, Suriye ve Mısır'daki yeni siyasi dengeler; Katar'a karşı bölgede artan düşmanlık; Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Katar arasındaki artan güvensizlik, bölgesel boyuttaki önemli problemler olarak sıralanabilir. Özellikle 2014'de Bahreyn, Suudi Arabistan ve BAE'nin Doha'dan büyükelçilerini çekmesiyle başlayan Körfez krizi, daha sonrasında Müslüman Kardeşler ve Hamas konuları üzerinden süren gerginlikler, genç Emir'in yaşadığı önemli sorunlar olarak gösterilebilir.

Yeni Emir ve Katar İç Siyaset Dengeleri

Katar'a yönelik dış baskılar, özellikle de Riyad'ın Doha üzerinde kurmaya çalıştığı baskı genç Emir için iç politikadaki meşruiyetini sağlamlaştırması gerekliliğini artırmıştır. Bu durum, dış politika faaliyetlerinin yanında, Şeyh Tamim'in iç siyasete de ağırlık vermesine neden olmuştur. Ancak, Katar'ın yeni emiri olarak seçtiği 2013'ten beri birçok sorun Şeyh Tamim için zaten iç siyasette de var olmaya devam etmiştir.

Katar'ın dış politika faaliyetlerinin ve bunların etkilerinin bir sonucu olarak artan iç siyasi zorluklar da genç Emir'in 2017 sürecine kadarki politikalarında önemli mücadele alanları açtı. Bu bağlamda, Tamim'in yerel aktörler; özellikle tarihsel süreçte aile içerisinde yükselen taht kavgalarıyla var olan aktörler karşısında meşruiyet kazanma sorununu ortaya çıkartmıştır. Kurumsal yapısı güçlü olmayan devlet sistemi üzerinde etkisini daha da artıran bu zorluk, özellikle diğer aile üyelerinin desteğini alan kimi kurumlarla genç Emir'in karşı karşıya gelmesine neden oldu. Ancak, meşruiyetini sağlamlaştırma arzusunda olan genç Emir mücadelesine yeni kurumları kullanarak devam etmeye çalıştı. Bunun örneklerinden bir tanesi Katar'ın en önemli medya kuruluşlarından biri olan *Al Jazeera*'nin patronu ile Müslüman Kardeşler ve Suriye

konusundaki yayınlar dolayısıyla yaşanan gerginliklerdir. Bu gerginliğin sonucunda Tamim'in emriyle Azmi Bishara başkanlığında Al-Araby el-Jadeed adı altında yeni bir medya grubu açılmıştır.

Bunun yanında toplumsal düzlemde, düşük enerji gelirleri karşısında nüfusun artan taleplerini karşılamak, genç Emir için önemli sorunlardan bir diğeri olmuştur. Doha, petrol fiyatlarındaki düşüşten diğer Körfez ülkelerine kıyasla, küçük nüfusu ve uzun vadeli doğalgaz sözleşmelerinden dolayı daha az etkilense de ekonomisinin doğal kaynaklara bağımlılığı göz önüne alındığında petrol fiyatlarındaki düşüş, Katar'ın ekonomik yapısı ve doğal kaynaklara bağımlı sosyo-politik kontratı üzerinde önemli bir baskı oluşturmuştur.

İktidarının ilk dört yılında iç siyasette yaşanan zorlukları azaltmak ve meşruiyetini sağlamlaştırmak için mücadele veren genç Emir, aynı zamanda bölgede Suudi Arabistan liderliğindeki blokla mücadelesine de devam etmiştir. Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve Bahreyn'in dâhil olduğu, 2017'de yaşanan bölgesel krizle bölgedeki güç mücadelesi bir kez daha gündeme gelmiştir. Ancak 2017 krizinde, her ne kadar genç Emir'i hem iç hem de bölgesel politikada yalnız bırakmak ve güçsüzleştirmek amaçlansa da krizin ilk ayları incelendiğinde tam tersi sonuçların oluştuğu gözlenmektedir. Özellikle, Katar rejiminin akılcı ve yapıcı tutumu bölgesel ve uluslararası aktörler tarafından sempatiyle karşılanmıştır. Toplumsal temeldeyse genç Emir'in Suudi Arabistan liderliğindeki bloka karşı tutumu, Katar'daki küçük muhalefet de dâhil, Katar halkı ve bazı bölge kabilelerinin Emir'e karşı olan sempatisini artırdı. Bu bilgiler ışığında incelendiğinde Katar'a bölgesel anlamda bağımsız ve Türkiye gibi yeni aktörlerle yeni siyasi yönelim oluşturma fırsatı veren 2017 Körfez krizi, iç siyasette Katar yönetimi için yeni fırsatlara gebe dir. Krizden kısa bir zaman geçmesine rağmen genç Emir'in iktidarını, yerel aktörlere karşı saygınlığını ve meşruiyetini güçlendirdiği söylenebilir. Ayrıca, kabile yapısının gölgesinde gelişemeyen ulus kimliğinin de, bu krizle birlikte somutlaşmaya başladığı görülmektedir. Katar ulusal kimliğinin genç lider figürüyle popülerliğini artırması Katar ve bölge siyasetinin geleceğinde yeni paradigmlar oluşacağını göstermektedir. ○

Araştırmacı